

Eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas 2020. gada jūlija apsekojums: galvenie rezultāti Latvijā

2020. gada jūlijā Latvijas Banka sadarbībā ar Eiropas Centrālo banku veica eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas apsekojumu par kredītēšanas attīstības tendencēm 2020. gada 2. ceturksnī un prognozēm 3. ceturksnim. Aptaujā piedalījās četras Latvijas kredītiestādes, kuru kopējā tirgus daļa nefinanšu sabiedrību un mājāsaimniecību kredītēšanā ir pietiekami liela, lai raksturotu kredītēšanas attīstību Latvijā kopumā. Kredītiestāžu sniegtās atbildes tiek ietvertas eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas apsekojuma rezultātos.

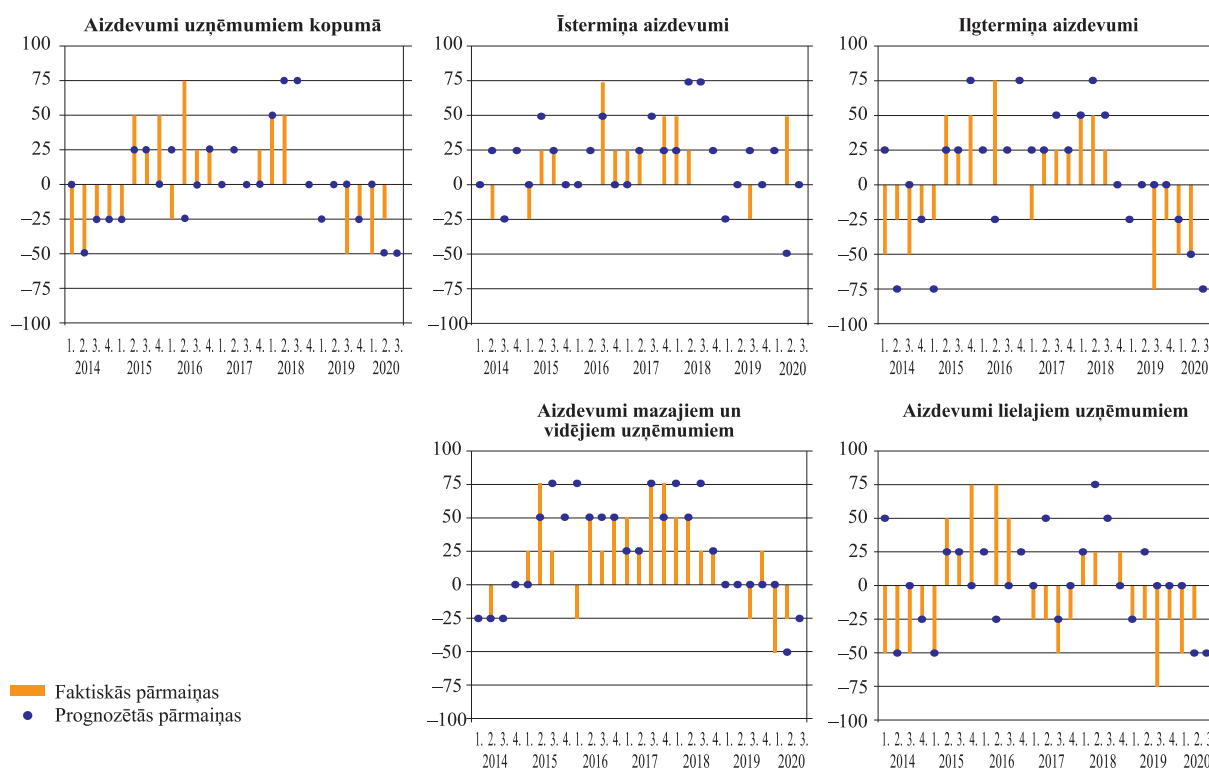
Aizdevumi uzņēmumiem

Uzņēmumu kredītēšanā 2020. gada 2. ceturksnī nebija vērojams lielāks kritums nekā parasti, jo pieprasījuma kritumu pēc ilgtermiņa aizdevumiem kompensēja pieprasījuma kāpums pēc īstermiņa aizdevumiem, kā arī nepieciešamība refinansēt vai restrukturizēt esošos aizdevumus vai mainīt esošo aizdevumu nosacījumus. Uzņēmumu kredītēšanas attīstību 2. ceturksnī galvenokārt noteica pieprasījuma pārmaiņas, uzņēmumu kredīta pieteikumu kvalitāte un kredītēšanas politikas pārmaiņas kārtējā un īpaši iepriekšējā ceturksnī.

1. attēls

KREDĪTU PIEPRASĪJUMA PĀRMAIŅAS

(par lielāku kredītu pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Kredītiestāžu vērtējumā kopējais pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2020. gada 2. ceturksnī samazinājās un turpinās samazināties arī nākamajā ceturksnī. Trīs no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm norādīja, ka kopējais pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2. ceturksnī nedaudz samazinājās vai 3. ceturksnī samazināsies. Viena aptaujātā kredītiestāde norādīja, ka pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem būtiski, taču īslaicīgi pieaudzis, bet jau nākamajā ceturksnī gaidāms tā ievērojams kritums.

Latvijas kredītiestādes 2020. gada 2. ceturksnī novēroja atšķirības starp pieprasījuma pēc īstermiņa un ilgtermiņa aizdevumiem uzņēmumiem kāpumu. Pēc kredītiestāžu novērotā pieprasījums pēc ilgtermiņa aizdevumiem kopumā nedaudz samazinājās, turpretī pieprasījums pēc īstermiņa aizdevumiem uzņēmumiem – pieauga. 2. ceturksnī divas no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm ziņoja par pieprasījuma pēc īstermiņa aizdevumiem uzņēmumiem neto kāpumu un tikpat – par pieprasījuma pēc ilgtermiņa aizdevumiem uzņēmumiem neto kritumu. Gaidāms, ka nākamajā ceturksnī novērotās

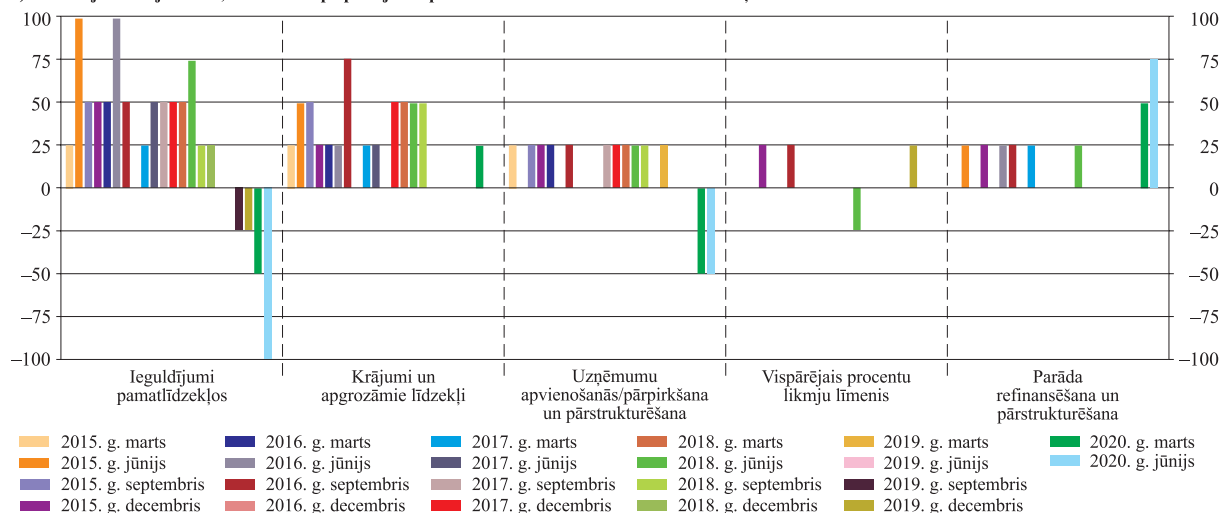
atšķirības mazināsies: kredītiestādes prognozē, ka pieprasījums pēc īstermiņa aizdevumiem nemainīsies, bet pieprasījums pēc ilgtermiņa aizdevumiem triju kredītiestāžu vērtējumā samazināsies.

2. attēls

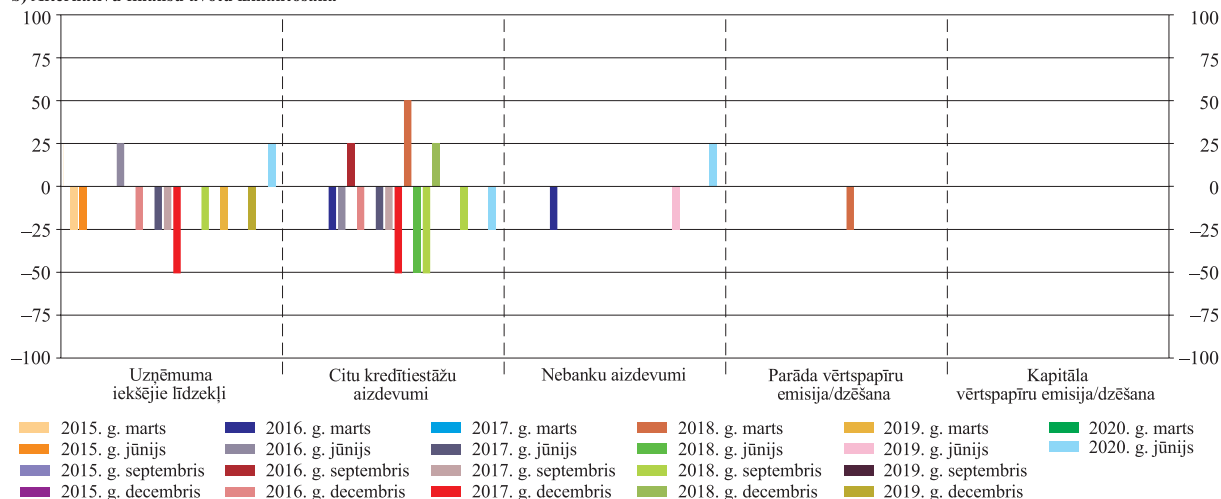
UZŅĒMUMU PIEPRASĪJUMU PĒC AIZDEVUMIEM SKAIDROJOŠIE FAKTORI

(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

a) Finansējuma vajadzības, aizdevumu pieprasījuma pamatā esošie veicinošie faktori vai mērķi

b) Alternatīvu finanšu avotu izmantošana

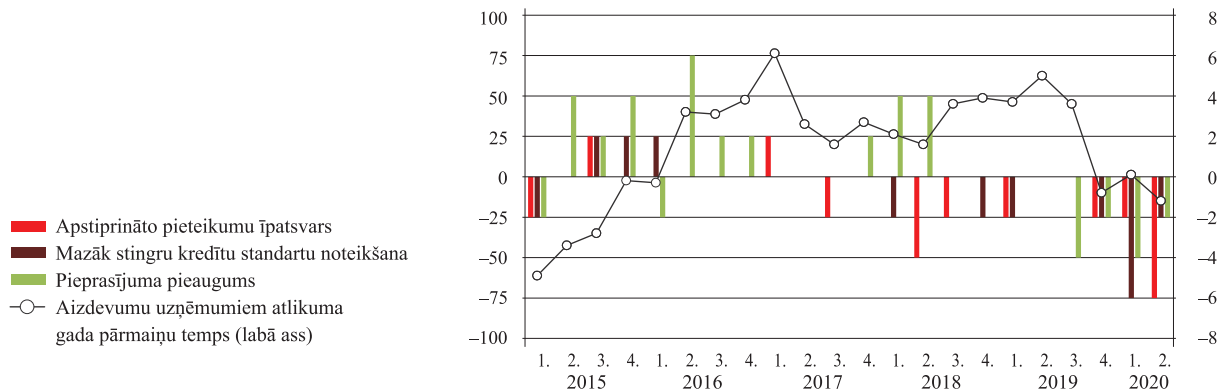

Kredītiestādes, kurās pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem saruka vai nu kopumā, vai tikai ilgtermiņā, skaidroja notikušo ar citu kredītiestāžu aizdevumiem (viena kredītiestāde) un zemākām finansējuma vajadzībām (trīs kredītiestādes), t.sk. pēc ieguldījumiem pamatlīdzekļos (trīs kredītiestādes), pēc finanšu līdzekļiem uzņēmumu apvienošanās, pārpirkšanas vai pārstrukturēšanas vajadzībām (divas kredītiestādes) un pēc krājumiem un apgrozāmajiem līdzekļiem (viena kredītiestāde). Kredītiestādes, kurās pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem pieauga kopumā vai īstermiņā, kā galvenos pieprasījumu veicinošos faktorus nosauca parāda refinansēšanu, pārstrukturēšanu un vienošanos par jauniem nosacījumiem (trīs kredītiestādes), lielāku nepieciešamību pēc krājumiem un apgrozāmajiem līdzekļiem (divas kredītiestādes) un sliktākas izredzes izmantot alternatīvus finanšu avotus – uzņēmumu iekšējos līdzekļus, nebanku aizdevumus un kapitāla vērtspapīrus (viena kredītiestāde).

3. attēls

APSTIPRINĀTO KREDĪTA PIETEIKUMU ĪPATSVARA, KREDĪTU STANDARTU UN PIEPRASĪJUMA PĀRMAIŅAS UN ATLIKUMA GADA PIEAUGUMA TEMPS AIZDEVUMIEM UZŅĒMUMIEM

(par apstiprināto kredīta pieteikumu īpatsvara pieaugumu, mazāk stingru kredītu standartu noteikšanu un pieprasījuma pieaugumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; aizdevumu atlikuma gada pārmaiņu temps (labā ass))

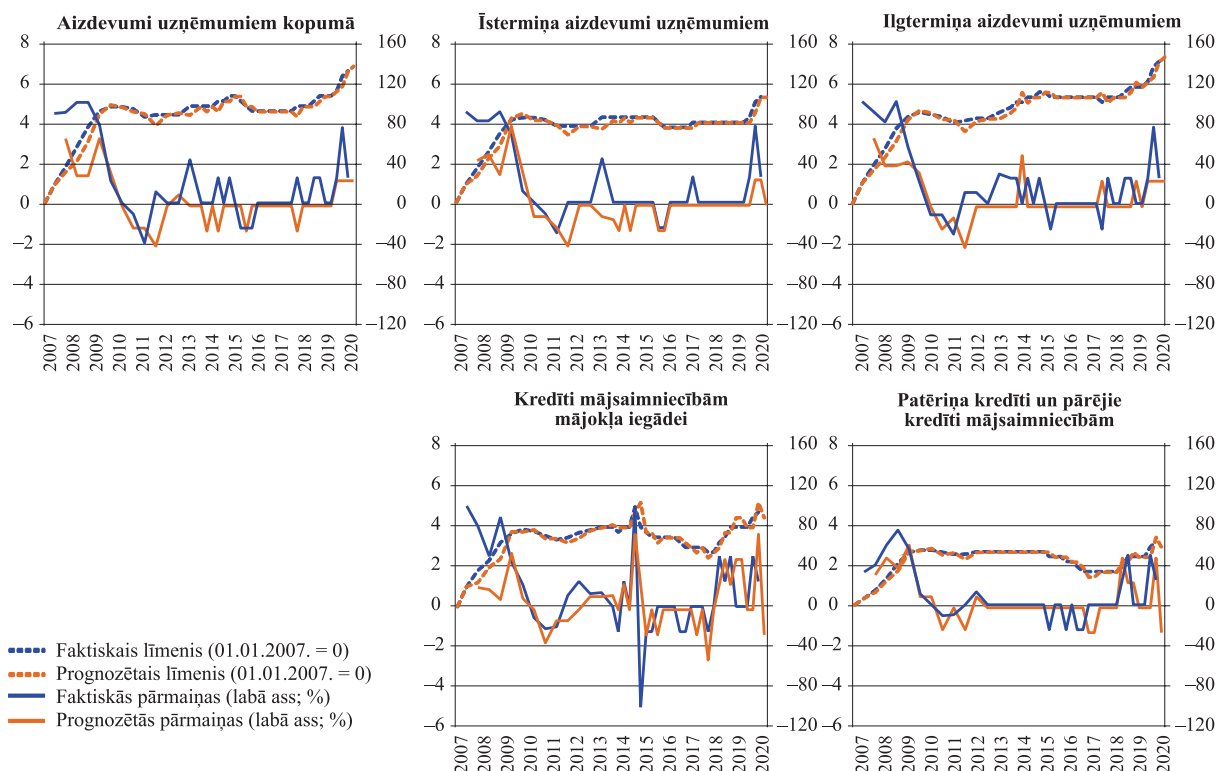
Avoti: banku veiktās kredītēšanas apsekojums un ECB Statistisko datu noliktava.

Vienlaikus 2020. gada 2. ceturksnī aptaujātās Latvijas kredītiestādes daudz biežāk norādīja uz uzņēmumu kredīta pieteikumu noraidījumiem, ko var saistīt gan ar pieprasījumu kvalitātes kritumu, gan ar stingrāku kredītu standartu noteikšanu. Par to, ka pieaudzis noraidīto uzņēmumu kredīta pieteikumu īpatsvars, ziņoja trīs no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm (biežāk nekā par stingrāku kredītu standartu noteikšanu).

4. attēls

KREDĪTU STANDARTU CETURKŠŅA UN KUMULATĪVĀS PĀRMAIŅAS

(par stingrāku kredītu standartu piemērošanu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

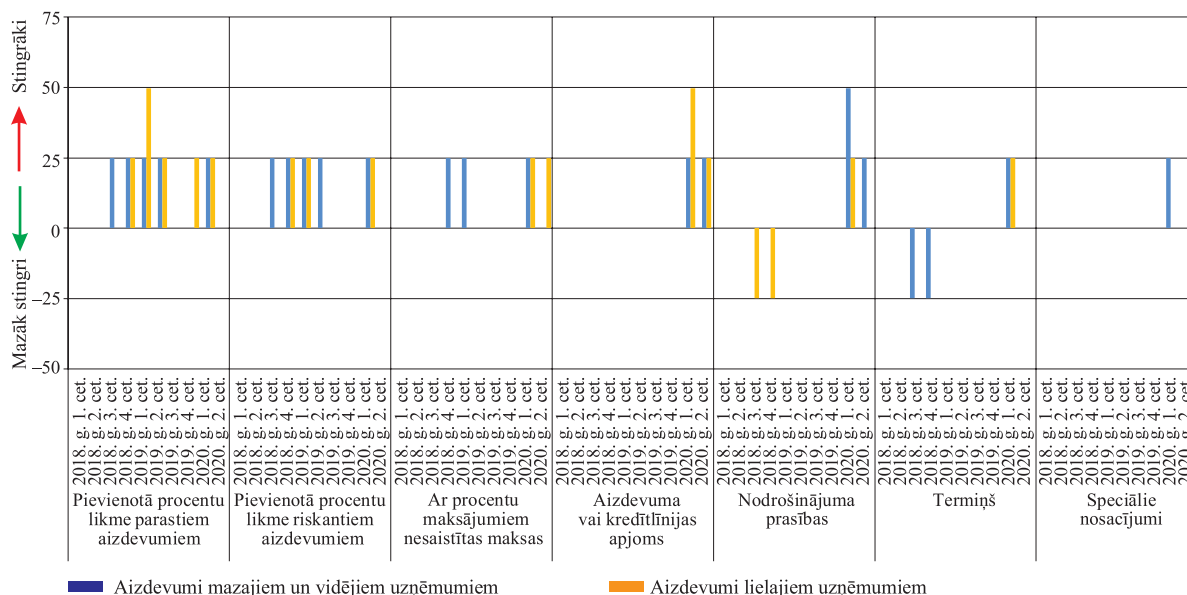
Par stingrāku kredītu standartu noteikšanu aizdevumiem uzņēmumiem 2. ceturksnī ziņoja viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde, pamatojot to ar izmaksu, kas saistītas ar kapitāla stāvokli, palielināšanos, vispārējās ekonomiskās, atsevišķu nozaru vai uzņēmumu situācijas un perspektīvas, kā arī aizņēmēja kredītspējas pavājināšanos. Jāatceras, ka lielākā daļa Latvijas kredītiestāžu (trīs ceturtdaļas) noteica stingrākus kredītu standartus aizdevumiem uzņēmumiem jau iepriekšējā ceturksnī. Nākamajā ceturksnī, novērtējot vispārējās ekonomiskās situācijas un perspektīvas ierobežojošo ietekmi, noteikt stingrākus kredītu standartus aizdevumiem uzņēmumiem plāno viena kredītiestāde.

Aptaujātās Latvijas kredītiestādes 2020. gada 2. ceturksnī novēroja, ka pieprasījums pēc aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem attīstījās līdzīgi kā pēc aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem. Tomēr viena kredītiestāde prognozē, ka nākamajā ceturksnī kopējo pieprasījumu vājinās pieprasījuma kritums pēc aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem. Savukārt stingrākus kredītu standartus kādā citā kredītiestādē 3. ceturksnī plānots piemērot vienīgi ilgtermiņa aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

5. attēls

KREDĪTU NOTEIKUMU UN NOSACĪJUMU PĀRMAIŅAS AIZDEVUMIEM UZŅĒMUMIEM TO APJOMA DALĪJUMĀ

(par kredītu noteikumu un nosacījumu stingrības palielināšanu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

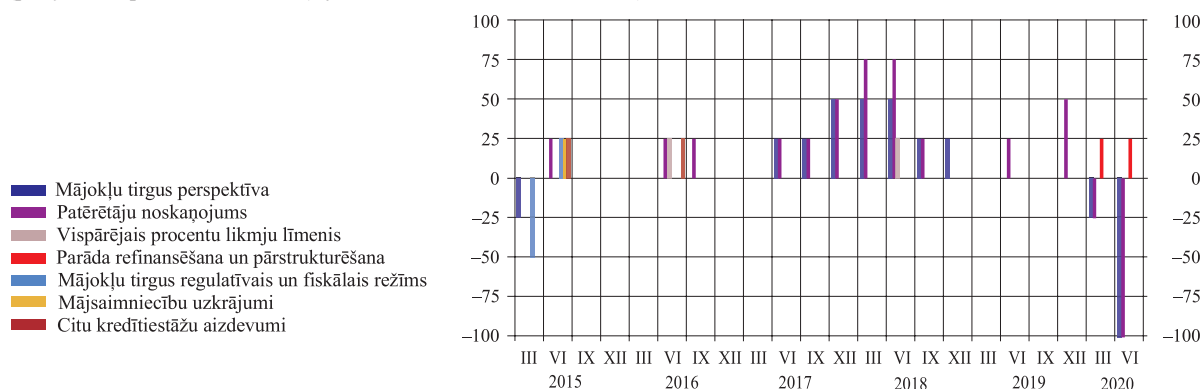
Vienā aptaujātajā Latvijas kredītiestādē augstāku resursu izmaksu un bilances ierobežojumu, augstākas riska uztveres un zemāka pieļaujamā riska līmeņa ietekmē gan aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, gan aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem noteikti stingrāki kredītu apjoma noteikumi un nosacījumi un nodrošinājuma prasības.

Kredīti mājāsaimniecībām mājokļa iegādei

Mājāsaimniecībām izsniegto kredītu mājokļa iegādei dinamiku galvenokārt noteica pieprasījuma kritums, taču straujāku kredītiestāžu kritumu kavēja iepriekš piešķirtās kredītu brīvdienas, kredītu refinansēšana un esošo aizdevumu restrukturizēšana vai nosacījumu maiņa. Kredītiestādes 2020. gada 2. ceturksnī turpināja noteikt stingrākus kredītu standartus, kā arī kredītu noteikumus un nosacījumus kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei.

Aptaujātās Latvijas kredītiestādes bija vienprātis, ka pieprasījums pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei 2020. gada 2. ceturksnī sarucis. Atšķirās krituma intensitātes vērtējums – trīs kredītiestādes norādīja, ka pieprasījums pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei saruka ievērojami un viena – ka tas kritās nelielā mērā. Kredītiestāžu vērtējumā pieprasījuma kritums ir īslaicīgs un jau nākamajā ceturksnī sāks atjaunoties. Trīs no aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm nākamajā ceturksnī prognozē nelielu pieprasījuma kāpumu pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, viena – nelielu samazinājumu.

6. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU PIEPRASĪJUMU PĒC KREDĪTIEM MĀJOKĻA IEGĀDEI SKAIDROJOŠIE FAKTORI
 (par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

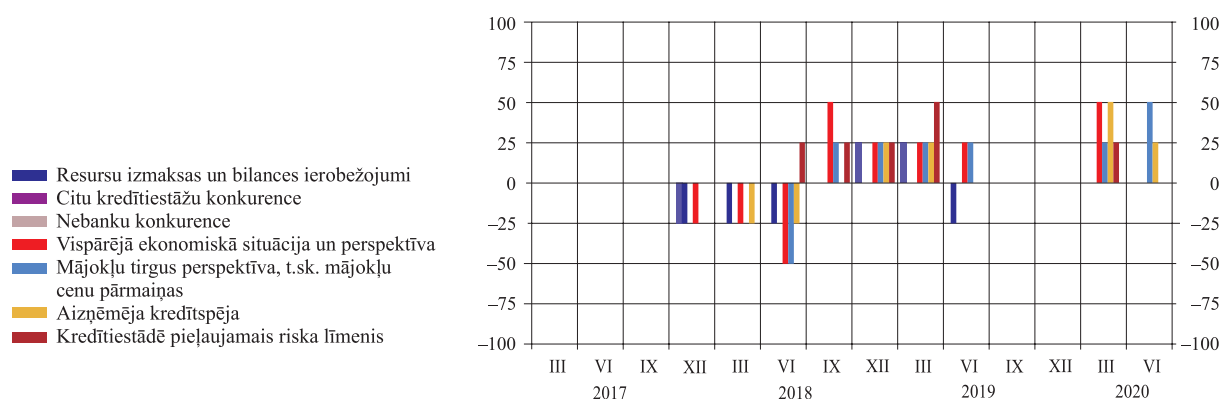
Kā galvenos iemeslus pieprasījuma kritumam pēc kredītiem mājāsaimniecībām visas aptaujātās Latvijas kredītiestādes norādīja patērētāju konfidences un mājokļu tirgus perspektīvas pavājināšanos. Patērētāju konfidences pavājināšanās ietekme tika novērtēta kā būtiska, savukārt mājokļu tirgus perspektīvas pavājināšanās – kā mērena. Patērētāju konfidences negatīvo ietekmi uz pieprasījumu pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei kā būtisku novērtēja trīs no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm un kā nelielu – viena kredītiestāde. Mājokļu tirgus perspektīvas pavājināšanās negatīvo ietekmi kā nelielu novērtēja trīs aptaujātās Latvijas kredītiestādes un kā būtisku – viena. Vienā kredītiestādē minēto faktoru ietekmi uz pieprasījumu pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei 2. ceturksnī mazināja parāda refinansēšana, pārstrukturēšana un kredītu nosacījumu maiņa.

Latvijas kredītiestādēs, kas 2020. gada 2. ceturksnī padarīja stingrākus kredītu standartus kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, pieauga arī noraidīto mājāsaimniecību kredīta pieteikumu īpatsvars, un otrādi – kredītiestādē, kurā tika noteikti mazāk stingri kredītu standarti, tika noraidīts mazāk kredīta pieteikumu. Apsekojuma rezultāti rāda, ka kopumā noraidīto mājāsaimniecību kredīta pieteikumu īpatsvars neto izteiksmē pieauga (vienā kredītiestādē būtiski pieauga, vienā – nedaudz pieauga, vienā – nemainījās un vienā – nedaudz samazinājās). Pašreizējos apstākļos mājāsaimniecību kredīta pieteikumu noraidīšanu varētu saistīt ne tikai ar stingrāku kredīvēšanas politiku, bet arī ar kredīta pieteikumu kvalitātes kritumu.

7. attēls

STINGRĀKU KREDĪTU STANDARTU NOTEIKŠANU KREDĪTIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM MĀJOKĻA IEGĀDEI SKAIDROJOŠIE FAKTORI

(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

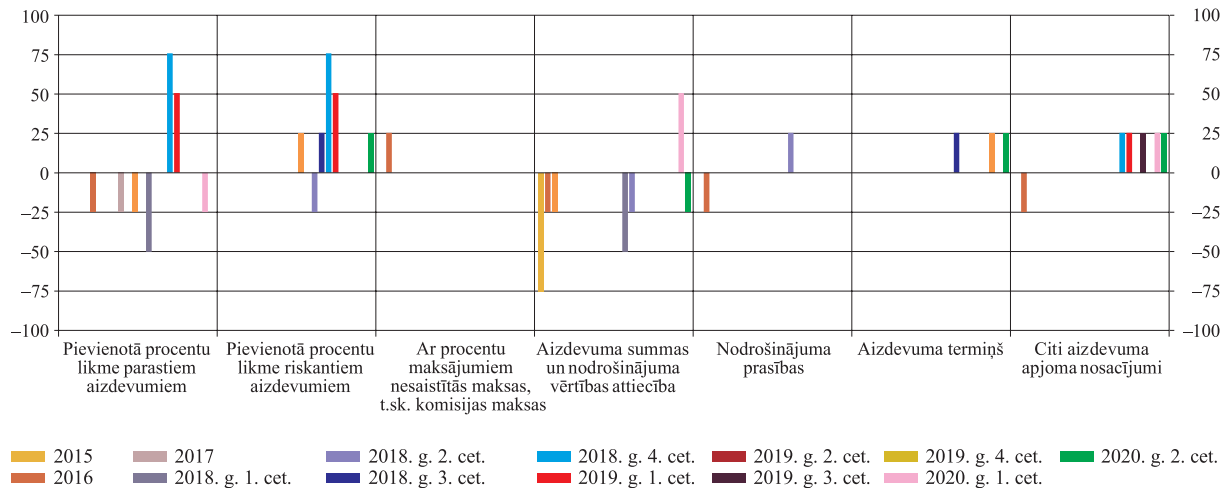
Kredītu standarti kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei 2. ceturksnī tika padarīti stingrāki vienā Latvijas kredītiestādē. Stingrāku kredītu standartu noteikšana kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei 2. ceturksnī tika pamatota ar mājokļu tirgus perspektīvas (divās kredītiestādēs), aizņēmēja kredītspējas (vienā kredītiestādē) un vides (vienā kredītiestādē) negatīvo ietekmi. Savukārt vispārējās ekonomiskās situācijas un perspektīvas ietekmes vērtējums uz kredītu standartiem kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei bija atšķirīgs: vienā kredītiestādē tā veicināja stingrāku kredītu standartu noteikšanu

un vienā – mazāk stingru. Nākamajā ceturksnī kredītu standartu stingrības pastiprināšana minētajā sektorā varētu neturpināties un to stingrība pat varētu tikt nedaudz mazināta. Trīs no aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm nākamajā ceturksnī plāno saglabāt līdzšinējos kredītu standartus kredītiem mājssaimniecībām mājokļa iegādei un viena – to stingrību pat nedaudz mazināt.

8. attēls

KREDĪTU NOTEIKUMU UN NOSACĪJUMU PĀRMAIŅAS KREDĪTIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM MĀJOKĻA IEGĀDEI

(par stingrāku kredītu noteikumu un nosacījumu noteikšanu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Kopumā kredītu noteikumi un nosacījumi kredītiem mājssaimniecībām mājokļa iegādei aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs 2. ceturksnī nav mainījušies (vienā tie tika noteikti nedaudz stingrāki un vienā – mazāk stingri). Nedaudz stingrāki kļuvuši noteikumi un nosacījumi attiecībā uz kredītiestāžu pievienoto procentu likmi riskantiem aizdevumiem, kredītu apjomu un termiņu, turpretī to stingrība nedaudz mazināta attiecībā uz kredītu apjoma attiecību pret nodrošinājuma vērtību. Latvijas kredītiestāžu viedoklis par faktoriem, kas veicināja kredītu noteikumu un nosacījumu pārmaiņas šajā kredītešanas sektorā, bija samērā pretrunīgs. Finansējuma izmaksām un bilances ierobežojumiem, kā arī riska uztverei dažādās kredītiestādēs mainoties pretējos virzienos, nozīmīga bija tikai riska tolerances pazemināšanās kādā aptaujātajā kredītiestādē.

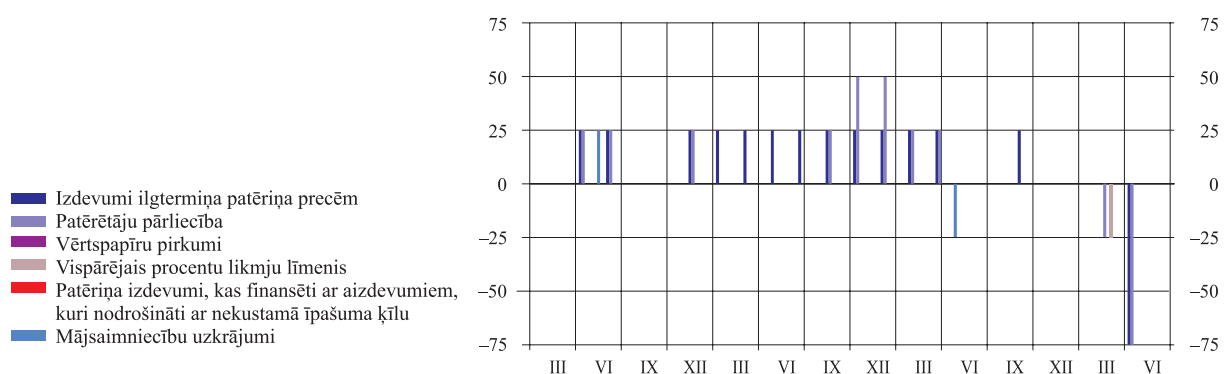
Patēriņa kredīti un pārējie kredīti mājssaimniecībām

Pieprasījums pēc patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājssaimniecībām 2. ceturksnī samazinājās nedaudz mazāk nekā pieprasījums pēc kredītiem mājssaimniecībām mājokļa iegādei (divās kredītiestādēs ievērojami saruka, vienā kredītiestādē nedaudz samazinājās un vienā kredītiestādē nedaudz pieauga).

9. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU PIEPRASĪJUMU PĒC PATĒRIŅA KREDĪTIEM UN PĀRĒJIEM KREDĪTIEM SKAIDROJOŠIE FAKTORI

(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

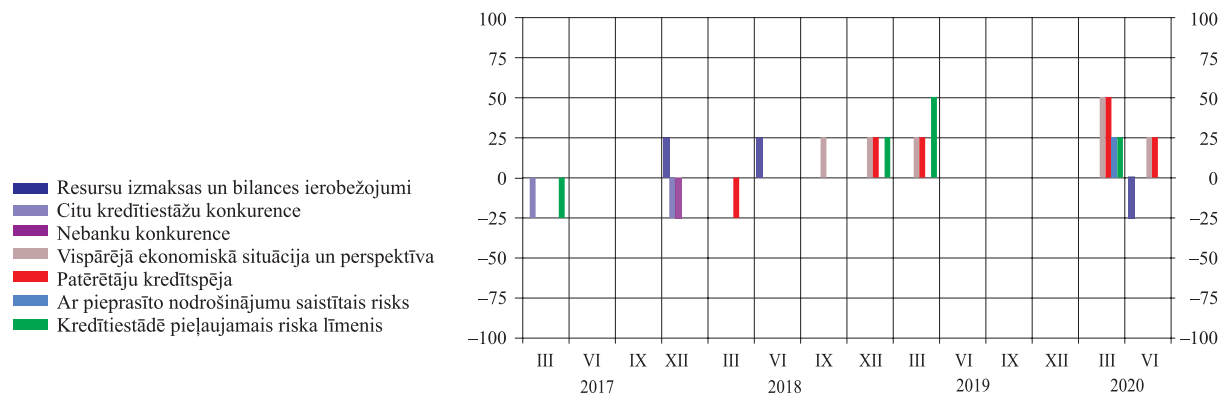
Visas Latvijas kredītiestādes, pat tās, kurās pieprasījums pēc patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājssaimniecībām pieauga, novēroja, ka pieprasījumu pēc aizdevumiem šajā kredītešanas segmentā ievērojami samazināja patērētāju konfidences kritums (trīs kredītiestādes faktora ietekmi atzina par

būtisku un viena – par nelielu). Tikai nedaudz retāk (trīs kredītiestādes) kā pieprasījumu mazinošs faktors tika minēta mazāka nepieciešamība pēc ilgtermiņa precēm (piemēram, automobiļiem). Viena kredītiestāde, kurā pieprasījums pēc patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām pieauga, skaidroja to ar nepieciešamību restruktūrizēt patēriņa kredītus. Tomēr Latvijas kredītiestādes ir samērā optimistiskas par pieprasījuma attīstību nākamajā ceturksnī: divas gaida, ka tas nedaudz pieaugs, bet viena – ka nedaudz samazināsies.

10. attēls

STINGRĀKU KREDĪTU STANDARTU NOTEIKŠANU PATĒRIŅĀ KREDĪTIEM UN PĀRĒJIEM KREDĪTIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM SKAIDROJOŠIE FAKTORI

(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

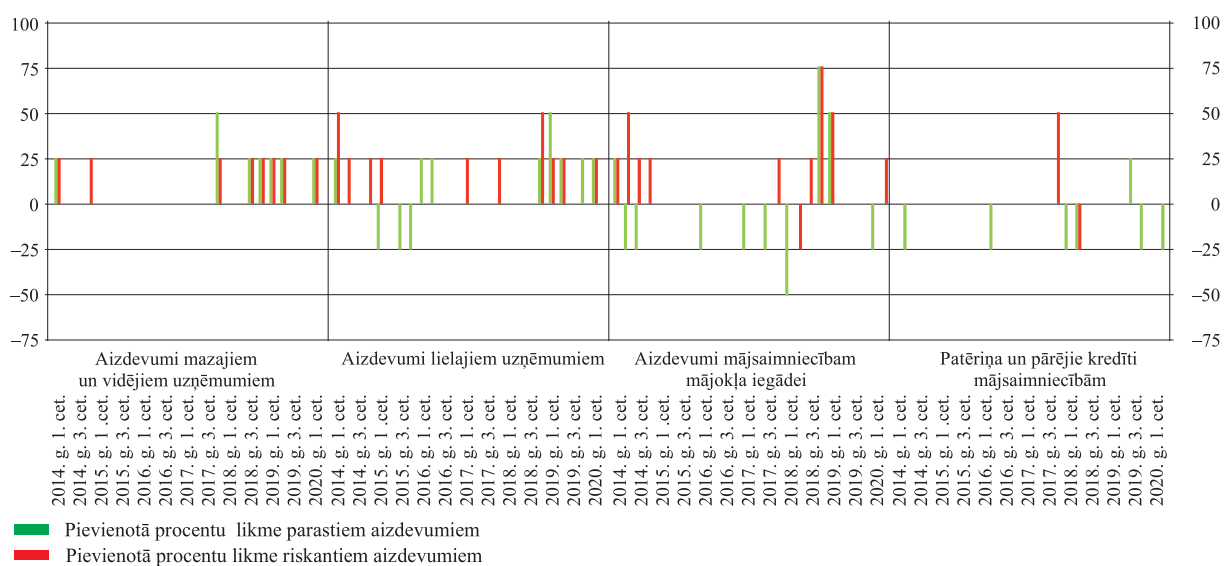

Līdzīgi kā kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei arī patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām kredītu standarti 2. ceturksnī tika padarīti nedaudz stingrāki, un tas veicināja noraidīto kredīta pieteikumu skaita pieaugumu (vienā kredītiestādē). Kredītu standartu pastiprināšanu veicināja vispārējās ekonomiskās situācijas un perspektīvas sliktāks vērtējums (vienā kredītiestādē) un zemāka patērētāju kredītspēja (vienā kredītiestādē). Tomēr jāatzīst, ka aptaujāto kredītiestāžu vērtējums par vispārējās ekonomiskās situācijas un perspektīvas ietekmi atšķīrās: divās kredītiestādēs tas veicināja stingrāku kredītu standartu noteikšanu, bet vienā – mazāk stingru. Papildus tam stingrāku kredītu standartu piemērošanu kavēja zemākas resursu izmaksas un bilances ierobežojumi (vienā kredītiestādē). Tomēr jau nākamajā ceturksnī viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde plāno nedaudz atvieglot kredītu standartus patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām.

11. attēls

PIEVENOTĀS PROCENTU LIKMES PĀRMAIŅAS AIZDEVUMIEM DAŽĀDOS SEKTOROS

(par pievienoto procentu likmju pieaugumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Vienā no aptaujātajām kredītiestādēm patēriņa kredītu un pārējo kredītu mājāsaimniecībām vispārējie noteikumi un nosacījumi 1. pusgada zemāku resursu izmaksu un bilances ierobežojumu dēļ, kā arī augstākas riska uztveres ietekmē 2. ceturksnī tika atviegloti. Tādējādi parastiem patēriņa kredītiem

un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām tika nedaudz samazināta pievienotā procentu likme (vienā kredītiestādē). Savukārt Latvijas kredītiestāžu vērtējums par aizdevumu apjoma pārmaiņām bija pretrunīgs (vienā kredītiestādē tas nedaudz palielināts, bet kādā citā, pazeminoties riska tolerancei, samazināts).

Papildjautājumi

Eiro zonas banku veiktās kreditēšanas 2020. gada jūlija apsekojumā kredītiestādēm tika uzdoti vairāki papildjautājumi par ienākumus nenesošo kredītu īpatsvara kredītiestādes izsniegto kredītu kopējā atlikumā ietekmi, kā arī kredītu standartiem, noteikumiem un nosacījumiem un pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem tautsaimniecības nozaru dalījumā.

Puses aptaujāto Latvijas kredītiestāžu kreditēšanas politiku, īpaši uzņēmumu segmentā, šogad ietekmēs arī ienākumus nenesošo kredītu īpatsvars. Tā vienā kredītiestādē nedaudz veicināja 1. pusgadā un citā kredītiestādē 2. pusgadā, iespējams, veicinās nedaudz stingrāku kredītu standartu, kā arī mazāk izdevīgu kredītu noteikumu un nosacījumu piemērošanu aizdevumiem uzņēmumiem. Turklāt ienākumus nenesošo kredītu īpatsvars vienā kredītiestādē 2020. gada 1. pusgadā negatīvi ietekmēja kreditēšanas politiku arī mājsaimniecību segmentā (gan attiecībā uz kredītiem mājokļa iegādei, gan patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem). Galvenie iemesli, kāpēc ienākumus nenesošo kredītu īpatsvars ietekmēja vai ietekmēs abu kredītiestāžu politiku, bija saistīti ar augstām bilances attīrīšanas izmaksām, kā arī pārraudzības un tiesību aktu prasību spiedienu.

Latvijas kredītiestādēs kredītu standarti, kā arī noteikumi un nosacījumi aizdevumiem uzņēmumiem 2020. gada 1. pusgadā vismaz pusē gadījumu tika padarīti stingrāki būvniecības un nekustamo īpašumu nozarē, īpaši mājokļu nekustamā īpašuma sektorā. Pārējās nozarēs – rūpniecībā, pakalpojumu nozarē, izņemot finanšu un nekustamo īpašumu pakalpojumus, tirdzniecībā – kredītu standarti, noteikumi un nosacījumi tika padarīti stingrāki vismaz vienā kredītiestādē. Aptaujāto Latvijas kredītiestāžu pieredze attiecībā uz pieprasījuma pārmaiņām pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2020. gada 1. pusgadā dažādās nozarēs bija pretrunīga. Kopumā pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem samazinājās vai 2. pusgadā samazināsies gandrīz visās nozarēs. 1. pusgadā pieprasījums samazinājās pakalpojumu, izņemot finanšu un nekustamā īpašuma pakalpojumus, un dzīvojamo nekustamo īpašumu nozarē (vienā kredītiestādē). Nākamajā pusgadā Latvijas kredītiestādes kopumā prognozē pieprasījuma kritumu rūpniecības nozarē (viena kredītiestāde), būvniecības nozarē, izņemot nekustamo īpašumu (divas kredītiestādes), nekustamā īpašuma nozarē (trīs kredītiestādes), t.sk. arī pieprasījuma kritumu pēc aizdevumiem komerciālajiem nekustamajiem īpašumiem (divas kredītiestādes) un dzīvojamajiem nekustamajiem īpašumiem (trīs kredītiestādes).